

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ (1)

กิตติกรรมประกาศ (3)

บทที่

บทที่ 1 บทนำ 1

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา 5

1.3. สมมติฐานของการศึกษา 6

1.4. ขอบเขตของการศึกษา 7

1.5. วิธีดำเนินการศึกษา 8

1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 9

บทที่ 2 ระบบวิธีพิจารณาและการสืบพยานเพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดี 10

2.1. ระบบวิธีพิจารณาและการสืบพยานโดยทั่วไป 10

2.1.1. ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความทั่วไป 10

2.1.1.1. เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีระบบวิธีพิจารณาความ 10

2.1.1.2. หลักการพื้นฐานทั่วไปในระบบวิธีพิจารณาความ 12

2.1.1.2.1. หลักการค้นหาความจริง 12

2.1.1.2.2. หลักการฟังความทุกฝ่าย 13

2.1.1.2.3. หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย 15

2.1.1.2.4. หลักการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว 16

2.1.2. หลักการและสาระสำคัญของระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา 16

2.1.2.1. หลักการและสาระสำคัญของระบบไต่สวน 17

2.1.2.1.1. หลักการไต่สวนโดยศาล	18
2.1.2.1.2. หลักหน้าที่ในการควบคุมกระบวนการพิจารณา	19
2.1.2.2. หลักการและสาระสำคัญของระบบกล่าวหา	20
2.1.2.2.1. หลักการเสนอคดีของคู่ความ	21
2.1.2.2.2. หลักการความประสงค์ของคู่ความ	21
2.2. ระบบวิธีพิจารณาและการสืบพยานเพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดี	22
2.2.1. ระบบวิธีพิจารณาและการสืบพยาน	
เพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา	23
2.2.1.1. ระบบกล่าวหา	23
2.2.1.2. ระบบไต่สวน	24
2.2.2. การปรับตัวเข้าหากันของวิธีพิจารณาและการสืบพยาน	
เพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา	25
2.2.2.1. การปรับตัวเข้าหากันของระบบวิธีพิจารณาและ	
การสืบพยานของต่างประเทศ	25
2.2.2.2. การปรับตัวเข้าหากันของวิธีพิจารณาและ	
การสืบพยานของประเทศไทย	27
บทที่ 3 การจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาความ	
เฉพาะสำหรับการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	29
3.1. การจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษและวิธีพิจารณา	
เฉพาะในระบบกฎหมายบางประเทศ	29
3.1.1. ระบบการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	29
3.1.1.1. ระบบการตรวจสอบโดยรัฐสภา	30
3.1.1.1.1. ประเทศอังกฤษ	30
3.1.1.1.2. ประเทศสหรัฐอเมริกา	30
3.1.1.2. ระบบการตรวจสอบโดยศาล	31
3.1.1.2.1. ระบบศาลปกติ	31
3.1.1.2.2. ระบบศาลพิเศษ	31

3.1.2. การพิจารณาคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศฝรั่งเศส	31
3.1.2.1. การดำเนินคดีประธานาธิบดีโดยศาลยุติธรรมชั้นสูง	33
3.1.2.1.1. ขั้นตอนการกล่าวหา	33
3.1.2.1.2. ขั้นตอนการไต่สวนข้อเท็จจริง	35
3.1.2.1.3. ขั้นตอนการพิจารณาพิพากษา	35
3.1.2.2. การดำเนินคดีรัฐมนตรี	37
3.1.2.2.1. ขั้นตอนการกล่าวหา	38
3.1.2.2.2. ขั้นตอนการไต่สวนข้อเท็จจริง	39
3.1.2.2.3. ขั้นตอนการพิจารณาพิพากษา	40
3.2. การจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	42
3.2.1. สาเหตุที่สำคัญที่ต้องจัดตั้งศาลฎีกา	
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	43
3.2.1.1. สภาพปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ	
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	43
3.2.1.2. การไร้ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม	
ในการดำเนินคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	45
3.2.1.3. การบังคับใช้กฎหมายในคดีอาญา	
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	47
3.2.2. แนวทางแก้ไขปัญหาโดยการจัดตั้งศาลฎีกา	
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	50
3.2.2.1. การตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาเป็นการเฉพาะ	52
3.2.2.2. การปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบ	54
3.2.2.2.1. ข้อเสนอของกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ	54
3.2.2.2.2. ข้อเสนอของฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม	56
3.2.2.3. การตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	58
3.2.3. การจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	60
3.3. องค์กรที่ทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริงในชั้นก่อนฟ้องคดี	62
3.3.1. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)	63

3.3.1.1. ลักษณะสำคัญ	63
3.3.1.2. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	63
3.3.1.3. คณะอนุกรรมการไต่สวน	64
3.3.2. คณะกรรมการไต่สวน	65
3.3.2.1. ที่มาของคณะกรรมการไต่สวน	65
3.3.2.2. องค์ประกอบและคุณสมบัติของคณะกรรมการไต่สวน	65
3.3.3. เปรียบเทียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. กับคณะกรรมการไต่สวน	66
3.3.4. ความหมายของคำว่า “การไต่สวนข้อเท็จจริง”	68
3.3.5. อำนาจหน้าที่และขั้นตอนในการไต่สวนข้อเท็จจริง	69
3.3.5.1. หน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐาน	70
3.3.5.1.1. พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ	71
3.3.5.1.2. พยานบุคคล	71
3.3.5.1.3. การตัดพยาน	73
3.3.5.1.4. ข้อห้ามในการไต่สวนข้อเท็จจริง	73
3.3.5.1.5. การขยายผลการไต่สวนหากมีเจ้าหน้าที่ของรัฐทำผิด	74
3.3.5.2. มาตรการบังคับ	74
3.3.5.2.1. การจับ	75
3.3.5.2.2. การควบคุม – การปล่อยชั่วคราว	75
3.3.5.2.3. การคุมขัง	75
3.3.5.2.4. การค้น – การยึด – การอายัด	76
3.3.5.2.5. การสั่งให้ให้ความร่วมมือ	76
3.3.5.3. การพิจารณาข้อกล่าวหาเพื่อลงมติ	77
3.3.5.4. ข้อห้ามมิให้ไต่สวนข้อเท็จจริง	78
3.4. การตรวจสอบจำนวนของอัยการสูงสุด	79
3.4.1. บทบาทของอัยการในคดีอาญา	79
3.4.2. การสังกัดของพนักงานอัยการ	80
3.4.2.1. หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย	81
3.4.2.2. หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ	81
3.4.3. อำนาจอัยการสูงสุด	81

3.4.4. บทบาทอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีอาญา กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	82
บทที่ 4 วิธีพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	83
4.1. การนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	83
4.1.1. การพิจารณาคดีอาญาในระบบไต่สวน	84
4.1.1.1. การพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	85
4.1.1.1.1. การรับฟ้อง	87
4.1.1.1.2. การส่งสำเนาคำฟ้องและการนัดพิจารณาคดี	88
4.1.1.1.3. การพิจารณาคดีครั้งแรก	88
4.1.1.1.4. การตรวจพยานหลักฐาน	91
4.1.1.1.5. การไต่สวนพยานหลักฐาน	94
4.1.1.1.6. การรับฟังข้อมูลที่บันทึกโดยเครื่องมือ ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ	99
4.1.1.1.7. อำนาจอื่น ๆ ของศาล	103
4.1.1.1.8. การแถลงปิดคดี	104
4.1.1.2. การพิจารณาคดีอาญาของกรรมการ ป.ป.ช.	104
4.1.2. การพิจารณาคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินในระบบไต่สวน	107
4.1.2.1. การพิจารณาคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน กรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	108
4.1.2.1.1. การประกาศและส่งสำเนาคำร้อง	111
4.1.2.1.2. การโต้แย้งหรือคัดค้านคำร้อง	111
4.1.2.1.3. ภาระการพิสูจน์	112
4.1.2.1.4. การไต่สวนพยานหลักฐาน	113
4.1.2.1.5. การเพิกถอนการโอนหรือระงับการกระทำ	113
4.1.2.1.6. การส่งคำร้อง	114
4.1.2.2. การพิจารณาคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน กรณีกรรมการ ป.ป.ช.	114

4.2. องค์คณะผู้พิพากษาในระบบไต่สวนตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	115
4.2.1. ลักษณะสำคัญ	117
4.2.2. ผู้พิพากษาศาลฎีกาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	117
4.2.3. องค์คณะผู้พิพากษา	118
4.2.3.1. คุณสมบัติของผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ	119
4.2.3.2. จำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ	119
4.2.3.3. ระยะเวลาในการเลือกองค์คณะ	120
4.2.3.4. วิธีการเลือกองค์คณะ	121
4.2.3.4.1. การถอนตัวของผู้พิพากษาศาลฎีกา	121
4.2.3.4.2. วิธีการลงคะแนน	121
4.2.3.4.3. ผู้พิพากษาที่ได้รับการคัดเลือก	122
4.2.3.4.4. การประกาศรายชื่อองค์คณะ	122
4.2.3.5. การคัดค้านผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ	122
4.2.3.5.1. เหตุคัดค้านผู้พิพากษา	122
4.2.3.5.2. ระยะเวลาในการคัดค้านผู้พิพากษา	123
4.2.3.5.3. การวินิจฉัยคำคัดค้าน	124
4.2.3.6. การพ้นจากหน้าที่ของผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ	125
4.2.3.7. การเลือกผู้พิพากษาแทนที่	125
4.2.3.8. การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ	126
4.2.4. ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน	127
4.2.4.1. การเลือกผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน	127
4.2.4.2. อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน	127
4.3. อำนาจขององค์คณะผู้พิพากษาในระบบไต่สวนตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	129
4.3.1. การชี้ขาด	129
4.3.1.1. การทำความเห็นขององค์คณะ	130
4.3.1.2. การมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง	131

4.3.1.3. การอ่านคำพิพากษา	132
4.3.2. การบังคับคดี	133
บทที่ 5 บทวิเคราะห์การพิจารณาคดีในระบบไต่สวนในชั้นศาล	135
5.1. วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญา	
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	135
5.1.1. คดีหมายเลขแดงที่ อม.1/2545	136
5.1.2. คดีหมายเลขแดงที่ อม.1/2546	144
5.1.3. คดีหมายเลขแดงที่ อม.2/2546	146
5.1.4. คดีหมายเลขแดงที่ อม.1/2548	150
5.2. บทวิเคราะห์การพิจารณาคดีในระบบไต่สวนตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ	
ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	154
5.2.1. การไต่สวนมูลฟ้อง	155
5.2.1.1. การไต่สวนมูลฟ้องในศาลยุติธรรม	157
5.2.1.1.1. การไต่สวนมูลฟ้องกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์	157
5.2.1.1.2. การไต่สวนมูลฟ้องกรณีราษฎรเป็นโจทก์	158
5.2.1.2. การไต่สวนมูลฟ้องในศาลฎีกา	
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	160
5.2.1.2.1. คดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	160
5.2.1.2.2. คดีของกรรมการ ป.ป.ช.	162
5.2.2. การตรวจพยานหลักฐาน	164
5.2.3. การไต่สวนพยานหลักฐานโดยใช้สำนวน	
ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลัก	166
5.2.3.1. การนัดไต่สวนพยานหลักฐาน	166
5.2.3.2. การพิจารณาคดีต่อเนื่อง	166
5.2.3.3. การไต่สวนโดยยึดสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลัก	168
5.2.3.4. การเบิกความของพยานบุคคล	169
5.2.3.5. การบันทึกคำเบิกความของพยานและการพิจารณาต่างๆ	170
5.2.3.6. การแถลงปิดคดี	171

5.2.4. การไต่สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติม	172
5.2.4.1. การกำหนดแนวทางการไต่สวน	173
5.2.4.2. การวางข้อกำหนดในการถามพยานเพิ่มเติมของโจทก์และจำเลย	174
5.3 ปัญหาอื่นในการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน	
ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ	176
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	177
6.1. บทสรุป	177
6.2. ข้อเสนอแนะ	180
บรรณานุกรม	184